

НАСТАВА И ВАСПИТАЊЕ

2

Београд, 2020.

Извршни издавач:
Педагошко друштво Србије
Теразије 26, 11000 Београд
тел. 011 268 77 49
www.pedagog.rs
E-mail: casopis@pedagog.rs

Суиздавач:
**Институт за педагогију
и андрагогију Филозофског
факултета Универзитета у Београду**
Чика Љубина 18-20, 11000 Београд
тел. 011 3282 985

За извршног издавача

Наташа Стојановић

За суиздавача

Др Живка Крњаја

Главни и одговорни уредници

Др Живка Крњаја

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Др Лидија Радуловић

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Уредништво

Др Биљана Бодрошки Спариосу

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Др Лидија Вујичић (Lidija Vujičić)

Учитељски факултет Свеучилишта у Ријеци, Хрватска

Др Јулијана Вучо

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Др Саша Дубљанин

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Др Весна Жунић Павловић

Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

Универзитета у Београду

Др Павел Згага

Педагошки факултет Универзитета у Љубљани, Словенија

Др Наташа Матовић

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Др Мати Мери (Matti Meri)

Одељење за образовање наставника Факултета

хуманистичких наука Универзитета у Хелсинкију, Финска

Др Саша Милић

Филозофски факултет у Никшићу Универзитета Црне Горе

Др Владета Милин

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Др Драгана Павловић Бренеселовић

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Др Илке Паршман (Ilke Parchmann)

Лајбниц институт за педагогију Природно-математичког
факултета Универзитета у Киелу, Немачка

Др Јан Петерс (Jan Peeters)

Центар за развој на раном узрасту Одељења за студије
социјалне заштите Универзитета у Генту, Белгија

Др Росица Александрова Пенкова

Одељење за образовање наставника Универзитета
„Климент Охридски“ у Софији, Бугарска

Др Алла Степановна Сиденко

Академија за образовање наставника Државног
универзитета „Ломоносов“ у Москви, Русија

Др Милан Станчић

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Др Јелисавета Тодоровић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

Др Емина Хебиб

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Издавачки савет

Др Мара Ђукић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

Др Ненад Глумбић

Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

Универзитета у Београду

Др Митја Крајнчан

Педагошки факултет Универзитета Приморска у Копру,

Словенија

Др Снежана Лоренс (Snezana Lawrence)

Факултет за здравствену, социјалну заштиту и образовање

Универзитета Англиа Рускин, Уједињено Краљевство

Др Софија Врцел

Филозофски факултет Свеучилишта у Ријеци, Хрватска

Секретари редакције

Катарина Бошковић

Лука Николић

Лектор

Татјана Догдибеговић

Лектура текстова на енглеском језику

Мр Ана Поповић Пецић

Преводиоци

За енглески језик мр Ана Поповић Пецић

За руски језик др Дара Дамљановић

Технички уредник

Јелена Панић

Штампа

ЈП „Службени гласник“

Тираж

200

Издавање часописа финансијским средствима помаже

Министарство просвете, науке и технолошког
развоја Републике Србије и Филозофски факултет
Универзитета у Београду

Индексирање часописа: ERIH PLUS, SCIndeks

На годишњем нивоу објављују се три свеске часописа.

НАСТАВА И ВАСПИТАЊЕ • САДРЖАЈ

117–132	<i>Драјана Пурешевић</i>	УСПОН И(ЛИ) ПАД БЕБИ ПИСА ТЕСТИРАЊА
133–150	<i>Виолета Орловић Ловрен Александра Пејатовић Неда Чаировић</i>	КВАЛИТЕТ РАДА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНИХ УСТАНОВА И ПРОФЕСИОНАЛНИ РАЗВОЈ ЗАПОСЛЕНИХ – ОД СТАНДАРДА ЗА УСТАНОВЕ ДО ПОТРЕБА ЗАПОСЛЕНИХ
151–170	<i>Луна Радевић Ивона Јерковић Илија Миловановић</i>	ИМПЛИЦИТНА УВЕРЕЊА НАСТАВНИКА О (МАТЕМАТИЧКОЈ) ИНТЕЛИГЕНЦИЈИ
171–182	<i>Биљана Мирковић Ивана Зечевић Нела Маринковић</i>	ОСОБИНЕ ЛИЧНОСТИ МОДЕЛА ВЕЛИКИХ ПЕТ КАО ДЕТЕРМИНАНТЕ МОТИВА ПОСТИГНУЋА НАСТАВНИКА
183–196	<i>Саша Степановић</i>	УТИЦАЈ ПАНДЕМИЈЕ ВИРУСА КОРОНА НА ОБРАЗОВАЊЕ
197–212	<i>Харгита Хорват Футо Ева Хожа</i>	УЧИОНИЦА И ДРУГЕ ПЛАТФОРМЕ: МЕТОДИКА НА ПРЕКРЕТНИЦИ НАСТАВЕ МАЂАРСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ
213–237	<i>Славица Голубовић Невена Јечменица Маријана Панић Владица Жикић</i>	КАРАКТЕРИСТИКЕ ЧИТАЊА И ПРАВОПИСА КОД ДЕЦЕ СА ДИСГРАФИЧНИМ РУКОПИСОМ
238–240	<i>ПРИКАЗИ И ОЦЕНЕ Милица Марушић Јаблановић</i>	Приказ књиге: Уџбеник: СТАРА ТЕМА ПРЕД ИЗАЗОВИМА САВРЕМЕНОГ ДОБА
241–247	<i>УПУТСТВО ЗА АУТОРЕ</i>	

STUDIES IN TEACHING AND EDUCATION • CONTENTS

117–132	<i>Dragana Purešević</i>	THE RISE AND/OR FALL OF BABY PISA TESTING
133–150	<i>Violeta Orlović Lovren Aleksandra Pejatović Neda Čairović</i>	THE QUALITY OF PERFORMANCE OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS AND THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF SCHOOL STAFF: FROM INSTITUTION STANDARDS TO STAFF NEEDS
151–170	<i>Luna Radević Ivona Jerković Ilija Milovanović</i>	TEACHERS' IMPLICIT BELIEFS ABOUT (MATHEMATICAL) INTELLIGENCE
171–182	<i>Biljana Mirković Ivana Zečević Nela Marinković</i>	THE BIG FIVE PERSONALITY TRAITS AS DETERMINANTS OF TEACHERS' ACHIEVEMENT MOTIVATION
183–196	<i>Saša Stepanović</i>	THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON EDUCATION
197–212	<i>Hargita Horvat Futo Eva Hoža</i>	THE CLASSROOM AND OTHER PLATFORMS: TEACHING METHODS AT THE TURNING POINT OF HUNGARIAN LANGUAGE AND LITERATURE INSTRUCTION
213–237	<i>Slavica Golubović Nevena Ječmenica Marijana Panić Vladica Žikić</i>	THE CHARACTERISTICS OF READING AND ORTHOGRAPHY IN CHILDREN WITH DYSGRAPHIC HANDWRITING
238–240	REVIEWS <i>Milica Marušić Jablanović</i> Book review: TEXTBOOK: AN OLD TOPIC FACING THE CHALLENGES OF THE MODERN AGE	
241–247	GUIDELINES FOR CONTRIBUTORS	

ОБУЧЕНИЕ И ВОСПИТАНИЕ • СОДЕРЖАНИЕ

117–132	<i>Драгана Пурешевич</i>	ПОДЪЕМ И(ЛИ) ПАДЕНИЕ БЕБИ ПИСА ТЕСТИРОВАНИЯ
133–150	<i>Виолета Орлович Ловрен Александра Пеятович Неда Чаирович</i>	КАЧЕСТВО РАБОТЫ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ И ПОВЫШЕНИЕ КВАЛИФИКАЦИИ СОТРУДНИКОВ – ОТ СТАНДАРТОВ ДЛЯ УЧРЕЖДЕНИЙ ДО ПОТРЕБНОСТЕЙ СОТРУДНИКОВ
151–170	<i>Луна Радевич Ивона Еркович Илия Милованович</i>	ИМПЛИЦИТНЫЕ УБЕЖДЕНИЯ УЧИТЕЛЕЙ О (МАТЕМАТИЧЕСКОМ) ИНТЕЛЛЕКТЕ
171–182	<i>Биляна Миркович Ивана Зечевич Нела Маринкович</i>	КАЧЕСТВА ЛИЧНОСТИ МОДЕЛИ БОЛЬШОЙ ПЯТЕРКИ КАК ДЕТЕРМИНАНТЫ МОТИВОВ ДОСТИЖЕНИЯ УЧИТЕЛЕЙ
183–196	<i>Саша Степанович</i>	ВЛИЯНИЕ ПАНДЕМИИ КОРОНАВИРУСА НА ОБРАЗОВАНИЕ
197–212	<i>Харгита Хорват Футо Эва Хожа</i>	КЛАСС И ДРУГИЕ ПЛАТФОРМЫ: МЕТОДИКА НА ПОВОРОТНОМ ЭТАПЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ВЕНГЕРСКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ
213–237	<i>Славица Голубович Невена Ечменица Марияна Панич Владица Жикич</i>	ОСОБЕННОСТИ ЧТЕНИЯ И ОРФОГРАФИИ У ДЕТЕЙ С ДИСГРАФИЧЕСКИМ ПОЧЕРКОМ
238–240	<i>КРИТИКИ И ОБЗОРЫ Милица Марушич Ябланович</i>	
	Критика и библиография: УЧЕБНИК: СТАРАЯ ТЕМА ПЕРЕД ВЫЗОВАМИ СОВРЕМЕННОСТИ	
241–247	<i>ПРАВИЛО ПУБЛИКАЦИИ ДЛЯ АВТОРОВ</i>	

Успон и(ли) пад Беби ПИСА тестирања

Драгана Пурешевић¹

Одељење за педагогију и андрагогију, Филозофски факултет,
Универзитет у Београду, Београд, Србија

Апстракт У овом раду ћолазимо од неолибералној ћрисићућа образовању и размаштрамо како шесћолошко ћрисићућ евалуацији ућиче на обликовање ћлобалне образовне ћолићике и ћраксе. У фокусу овој рада је најновији ћлобални неолиберални ћтренд који долази из ОЕЦД мреже сћандардизованој шесћирања – ИЕЛС сћудија ћоћуларно названа Беби ПИСА. С обзиром на ћо да је ћокрећање ове сћудије изазвало велики број реакција сћрућњака у ћољу ћредшколској васћићања и образовања, у овом делу рада желимо чићаоце да ућознамо с ићћоријаћом, начином ћримене ове сћудије и са кључним крићикама ућућеним Беби ПИСА шесћирању. Умесћо закључка, ћроблемаћизујући ћићање шћа нам неолиберализам доноси сћандардизацијом образовања, оћварамо ћросћор за дискусију о друћачијим ћрисићућима образовању, као и евалуацији. Присићући на које ћемо указаћи шемеље се на разумевању комћлексносћи свећа у ком живимо, у ком морамо ћронаћи начин да живимо заједно и учесћвујемо са сврхом. У овом раду закључујемо да нам у образовању не ћреба једнообразносћ, већ различићосћи чија васћићно-образовна вредносћ лежи у „ећици сусрећа“.

Кључне речи: ИЕЛС сћудија, шесћолошка евалуација, сћандардизација у образовању.

Увод

Иако су друштвено-политичко признање и пажња глобално више него икада усмерени на предшколско васпитање и образовање, многи струћњаци у пољу предшколства забринути су за његово тренутно стање и развој (Wasmuth & Nitecki, 2017). Ако коначно постоји пуна јавна, политичка и академска пажња, ако популарна неуронаука истиче важност предшколског узраста и тиме пружа овом пољу научни легитимитет (Ibid.), откуда питање које отвара Петер Мос: „Шта има да нам се не допада у овој причи?“ (Moss, 2014: 26)

Амерички економиста и нобеловац Џејмс Ј. Хекман својим истраживањем потврђује да је интервенција у предшколство нарочито ефикасна економска инвестиција

---

1 dragana.puresevic@f.bg.ac.rs

The Rise and/or Fall of Baby PISA Testing

Dragana Purešević

Department of Pedagogy and Andragogy, University of Belgrade, Belgrade, Serbia

Abstract *In the paper, we take the neoliberal approach to education as our starting point and proceed to look at how the test-based approach to assessment affects the shaping of global education policy and practice. The focus of the paper is on the latest global neoliberal trend to come from the OECD network of standardized testing – the IELS study, often referred to as Baby PISA. In view of the fact that the launching of this study has met with a range of reactions by early education experts, we provide an overview of the history of this study, its implementation, and the key critiques of Baby PISA testing. Finally, we examine the question of what neoliberalism has achieved with the standardization of education, and propose a discussion about alternative approaches to education, as well as to assessment. The approaches we highlight are based on an understanding of the complexity of the world we live in, in which we must find a way to live together and participate with purpose. We conclude that education does not need uniformity, but rather diversity, whose educational value lies in the „ethics of meetings“.*

Keywords: IELS study, test-based assessment, educational standardization.

Подъем и(ли) падение Беби ПИСА тестирования

Драгана Пурешевич

Кафедра педагогики и андрагогики, Философский факультет, Университет в Белграде, Белград, Сербия

Резюме *Исходя из неолиберального подхода к образованию, в данной статье рассматривается, каким способом «тестологический» подход к эвальвации влияет на формирование глобальной образовательной политики и практики. В центре внимания находится последняя глобальная неолиберальная тенденция, принадлежащая сети стандартизированного тестирования ОЭСР - исследование ИЕЛС, широко известное под названием Беби ПИСА. Учитывая, что запуск этого исследования вызвал большое количество откликов со стороны экспертов в области дошкольного воспитания и образования, в этой части статьи, автор пытается познакомить читателей с историей, применением и ключевыми критическими замечаниями в отношении тестирования Беби ПИСА. Вместо того, чтобы подвести итоги и проблематизировать вопрос о том, что неолиберализм приносит нам стандартизацией образования, в данной статье открывается пространство для обсуждения различных подходов к образованию, а также к эвальвации. Указанные в статье подходы основаны на понимании сложности мира, в котором живем, и в котором все должны найти способ жить вместе и целеустремленно участвовать. В статье делается вывод о том, что нам в образовании необходимо не единообразие, а разнообразие, образовательная ценность которого заключается в «этике встречи».*

Ключевые слова: исследование ИЕЛС, тестологическая эвальвация, стандартизация в образовании.

Квалитет рада образовно-васпитних установа и професионални развој запослених – од стандарда за установе до потреба запослених

Виолета Орловић Ловрен¹

Одељење за педагогију и андрагогију, Филозофски факултет,
Универзитет у Београду, Београд, Србија

Александра Пејатовић

Одељење за педагогију и андрагогију, Филозофски факултет,
Универзитет у Београду, Београд, Србија

Неда Чаировић

Одељење за педагогију и андрагогију, Филозофски факултет,
Универзитет у Београду, Београд, Србија

Апстракт У раду се разматра усклађеност потреба кадрa у подручју образовања за садржајима усавршавања са понудом акредитованих програма за стручно усавршавање наставника и стручних сарадника. Теоријско полазиште за сprovedено истраживање представља позиционирање професионалног усавршавања запослених у образовању у сложен конструктивни и контекстуални професионални развој, схваћеног као целоживотни процес, уз ослањање на концепте образовних потреба које настају на основу дискрепанција између postoјеће и пожељне (стандardима прокламоване) стања. До података о образовним потребама потенцијалних корисника акредитованих програма дошло се на основу анализе резултата екстерног вредновања рада школа, при чему су нижи нивои остварености стандарда (на нивоу један и два) посматрани као показатељи дискрепанције између postoјеће стања у школи и стандардом прописаних, а тиме и пожељних нивоа квалитета рада школа. Идентификована неусклађеност изражена је као простор за наставак образовних потреба, чије задовољавање би могло да допринесе побољшању рада школа које су ушле у узорак. Sprovedено је квалитативно истраживање, са циљем истраживања усклађености образовних потреба наставника и понуде акредитованих програма стручног усавршавања. За анализу понуде коришћена је техника секвенцијалне анализе, у оквиру које су као секвенце изабрани: назив програма, тема програма, oшће и специфични циљеви програма и циљне групе којима је програм намењен. Резултати анализе показују да postoји само делимична усклађеност програма усавршавања са уоченим потребама на основу анализе oљашње вредновања, како на шемајском нивоу тако и у погледу специфичних циљних група. У форми завршних препорука, предлажу се моући правци унапређивања система стручног усавршавања наставника у Србији.

Кључне речи: професионално усавршавање наставника, професионални развој наставника, образовне потребе, екстерно вредновање школа, стандарди у образовању.

1 violeta.orlovic@f.bg.ac.rs

Vidović Vizek, V. i Velkovski, Z. (2013). *Nastavnička profesija za 21. vek: unapređenje nastavničke profesije za inkluzivno, kvalitetno i relevantno obrazovanje – ATEPIE*. Beograd: Centar za obrazovne politike.
Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja (2009). Službeni glasnik Republike Srbije, br. 72/09.

Примљено: 18.08.2020.

Коригована верзија примљена: 28.08.2020.

Прихваћено за штампу: 02.09.2020.

The Quality of Performance of Educational Institutions and the Professional Development of School Staff: From Institution Standards to Staff Needs

Violeta Orlović Lovren

Department of Pedagogy and Andragogy, Faculty of Philosophy,
University of Belgrade, Belgrade, Serbia

Aleksandra Pejatović

Department of Pedagogy and Andragogy, Faculty of Philosophy,
University of Belgrade, Belgrade, Serbia

Neda Čairović

Department of Pedagogy and Andragogy, Faculty of Philosophy,
University of Belgrade, Belgrade, Serbia

Abstract

This paper looks at the extent to which the range of accredited programs of professional development for educators corresponds to educators' needs for professional development. The theoretical starting point for the study presented in the paper is the positioning of the professional development of educators within the complex construct and context of professional development, viewed as a lifelong process, also relying on the concept of educational needs arising from the discrepancies between the existing state and the desired (according to the standards) state. Data on the educational needs of potential users of accredited programs were obtained by analyzing the results of external evaluations of school performance, where lower levels of standard realization (levels one and two) were seen as indicators of discrepancies between the actual situation in a school and the desired level of school performance i.e. the level prescribed by standards. The identified discrepancies were treated as a space in which educational needs arise, the meeting of which might lead to an improvement in the performance of the schools that formed part of the sample. A qualitative study was carried out, with the aim of examining to what extent the accredited professional development programs on offer correspond to the educational needs of teaching staff. The programs offered were analyzed using the method of sequential analysis, with the following sequences selected: program name, program topic, general and specific program aims, and program target groups. The results of the analysis suggest that professional development programs only partially correspond to the needs identified through the analysis of external evaluation, both at the topic level and in terms of the needs of specific target groups. The paper concludes with a recommendation of possible directions for improving the system of teacher professional development in Serbia.

Keywords: *teacher professional development, educational needs, external school evaluation, educational standards.*

Качество работы образовательных учреждений и повышение квалификации сотрудников – от стандартов для учреждений до потребностей сотрудников

Виолета Орлович Ловрен

Кафедра педагогики и андрагогики, Философский факультет,
Университет в Белграде, Белград, Сербия

Александра Пејатович

Кафедра педагогики и андрагогики, Философский факультет,
Университет в Белграде, Белград, Сербия

Неда Чаирович

Кафедра педагогики и андрагогики, Философский факультет,
Университет в Белграде, Белград, Сербия

Резюме В статье рассматривается согласованность потребностей кадров в сфере образования в содержании обучения с предложением аккредитованных программ повышения квалификации учителей и сотрудников в сфере образования. Теоретической отправной точкой проведенного исследования является позиционирование профессионального развития работающих в сфере образования в сложной конструкции и контексте профессионального развития, понимаемого как процесс на протяжении всей жизни, с опорой на концепцию образовательных потребностей, возникающих в результате несоответствия между существующим и желательным (провозглашенными стандартами) состоянием. Данные об образовательных потребностях потенциальных пользователей аккредитованных программ получены на основе анализа результатов внешней эвальвации работы школы, при этом более низкие уровни стандартов (на первом и втором уровнях) рассматривались как индикаторы несоответствия между текущей школьной ситуацией и установленными стандартами, т.е. желаемым уровнем качества работы школы. Выявленное несоответствие трактовалось как пространство для возникновения образовательных потребностей, удовлетворение которых могло бы способствовать улучшению работы школ. На основе результатов качественного исследования проведен анализ согласованности образовательных потребностей преподавательского состава и содержания предложенных аккредитованных программ повышения квалификации. Для анализа программ использовалась техника последовательного анализа, в рамках которого выбраны следующие последовательности: название программы, тема программы, общие и частные цели программы и целевые группы, для которых программа предназначена. Результаты анализа показывают, что существует лишь частичная согласованность программы обучения с выявленными потребностями на основе анализа внешней эвальвации, как на тематическом уровне, так и с точки зрения потребностей конкретных целевых групп. В виде окончательных рекомендаций предлагаются возможные направления улучшения системы повышения квалификации учителей в Сербии.

Ключевые слова: повышение квалификации учителей, профессиональное развитие учителей, образовательные потребности, внешняя эвальвация школ, стандарты в образовании.

Имплицитна уверења наставника о (математичкој) интелигенцији

Луна Радевић¹

Одсек за психологију, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду,
Нови Сад, Србија

Ивона Јерковић

Одсек за психологију, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду,
Нови Сад, Србија

Илија Миловановић

Одсек за психологију, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду,
Нови Сад, Србија

Апстракт *Имплицитне теорије интелигенције представљају веровања појединца о природи интелигенције, које се свакодневно користе у оквиру процене себе и других људи и представљају значајан чинилац који обликује ставове и понашања. Досадашња истраживања указују на то да наставници имају утицај на веровања ученика о интелигенцији, која пошто остварују ефекте на мотивацију и постојануће. Према моделу Двекове, имплицитне теорије интелигенције су биопларни конструкцији, са две теорије на својим екстремима: теоријом ентитетима, која наглашава непроменљивост интелигенције, и теоријом инкременталности, која заснива ставовима да се интелигенција може унапредити вежбањем и учењем. Новија истраживања, међутим, установила су да ове две теорије представљају дисинконтинуалне, некорелиране димензије. Циљ овог истраживања био је да се изврши психометријска евалуација скала имплицитних уверења о интелигенцији (ITIS) и математички оријентисаних имплицитних уверења о интелигенцији (MOITIS). У истраживању је учествовало 228 учитеља, наставника и професора (87,7% женској пола) са територије Републике Србије (просечна старост: 42,79 година). Резултати факторске анализе указују на постојање два фактора на обе скале: инкрементално ставовима и ентитетско ставовима. Даљом анализом утврђено је да оба фактора ITIS и MOITIS скала имају задовољавајућа психометријска својства. Између наставника запослених у основним и средњим школама дејектјују се значајне разлике ентитетских ставовима у вези са природом интелигенције на скали ITIS. Тачније, наставници предметне на-*

1 luna.radevic@gmail.com

Teachers' Implicit Beliefs About (Mathematical) Intelligence

Luna Radević

Department of Psychology, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad,
Novi Sad, Serbia

Ivona Jerković

Department of Psychology, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad,
Novi Sad, Serbia

Ilija Milovanović

Department of Psychology, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad,
Novi Sad, Serbia

Abstract *Implicit theories of intelligence are individual beliefs about the nature of intelligence, which are used on a daily basis as part of self-assessment and assessment of others, and are a significant factor shaping attitudes and behaviors. Research to date suggests that teachers can influence their students' beliefs about intelligence, which in turn affect motivation and achievement. According to Dweck's model, implicit theories of intelligence are a bipolar construct, with two theories at its extremes – the entity theory, which stresses the immutability of intelligence, and the incremental theory, which holds that intelligence can be improved through training and learning. Recent research, however, indicates that these two theories represent distinct, uncorrelated dimensions. The aim of this study was to carry out a psychometric evaluation of the Implicit Theories of Intelligence Scale (ITIS) and the Mathematics-Oriented Implicit Theory of Intelligence Scale (MOITIS). 228 primary and secondary school teachers in Serbia (87.7% female; average age 42.79 years) took part in the study. The results of factor analysis suggest the existence of two factors on both scales: incremental theory and entity theory. Further analysis showed that both factors of the ITIS and MOITIS scales have satisfactory psychometric properties. Significant differences were detected between primary and secondary school teachers on the ITIS scale. More specifically, among teachers of science subjects, mathematics and medical subjects the attitude that intelligence is a fixed trait is more pronounced than among teachers of the arts, humanities and social sciences.*

Keywords: *implicit theories of intelligence, primary school teachers, secondary school teachers, psychometric evaluation.*

Имплицитные убеждения учителей о (математическом) интеллекте

Луна Радевич

Кафедра психологии, Философский факультет, Университет в Нови-Саде, Нови-Сад, Сербия

Ивона Еркович

Кафедра психологии, Философский факультет, Университет в Нови-Саде, Нови-Сад, Сербия

Илија Милованович

Кафедра психологии, Философский факультет, Университет в Нови-Саде, Нови-Сад, Сербия

Резюме Имплици́тные теор́ии интelleќта прeдстaвляют собой убеждения человека о природе интelleќта, которые используются ежедневно при оценке себя и других людей и представляют важный фактор формирования убеждений и поведения. Прeдыдущие исследования показывают, что учителя влияют на представления учащихся об интelleќте, что пошом влияет на их мотивацию и успеваемость. Согласно модели Двека, имплици́тные теор́ии интelleќта прeдстaвляют собой биполярную конструкцию с двумя теориями на их крайних точках: теорией сущности, которая подчеркивает неизменность интelleќта, и теорией инкрементальности, которая утверждает, что интelleќт можно улучшить практикой и обучением. Однако недавние исследования показали, что эти две теор́ии прeдстaвляют собой разные, некоррелированные измерения. Целью данной исследования было выполнить психометрическую оценку шкал имплицитных убеждений об интelleќте (ITIS) и математически ориентированных имплицитных убеждений об интelleќте (MOITIS). В исследовании приняли участие 228 учителей и преподавателей (87,7% женского пола) с территории Республики Сербия (средний возраст: 42,79 года). Результаты факторного анализа указывают на наличие двух факторов на обеих шкалах: инкрементальной позиции и позиции сущности. Дальнейший анализ показал, что оба компонента шкал ITIS и MOITIS обладают удовлетворительными психометрическими свойствами. Существенные различия обнаружены между учителями начальной и средней школы по шкале сущностных взглядов в отношении природы интelleќта (ITIS). Точнее, учителя-предметники в области естественных, математических и медицинских наук имеют более выраженное убеждение о том, что интelleќт является неизменной характеристикой по сравнению с учителями в области искусства, общественных и гуманитарных наук.

Ключевые слова: имплицитные теор́ии интelleќта, учителя, психометрическая эвалуация.

The Big Five Personality Traits as Determinants of Teachers' Achievement Motivation

Biljana Mirković¹

Psychology Study Programme, Faculty of Philosophy, University of Banja Luka, Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Ivana Zečević

Psychology Study Programme, Faculty of Philosophy, University of Banja Luka, Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Nela Marinković

Psychology Study Programme, Faculty of Philosophy, University of Banja Luka, Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

---

Abstract *Many studies have reported that motivated teachers put more effort in order to affect the behaviour of their students in the most desirable and positive manner and to transfer appropriate knowledge to their students. The objective of this study was to determine if the Big Five personality traits predict the achievement motive for teachers' work. The sample consisted of 732 teachers (75.4% female) from 25 Bosnia and Herzegovina elementary schools, and the Big Five Inventory and Achievement Motive Scale were used. The results of Regression Analysis show that personality traits explain 31% of the variance of the achievement motive total score. When it comes to components of the achievement motive, the Big Five personality traits explain 8% of the variance in competition with other people, 49% of the variance in persistence in goal achieving, 34% of the variance in goal achievement as a source of satisfaction, and 18% of the variance in orientation towards planning. Conscientiousness is the most powerful predictor of all components of the achievement motive, as well as of the achievement motive total score. Extraversion and openness are significant positive predictors of the following components: competition with other people, persistence in goal achieving and goal achievement as a source of satisfaction, and the total score for the achievement motive. Finally, the obtained results show that teachers' achievement motive has a significant personal background.*

Keywords: *teachers, achievement motive, personality traits.*

Introduction

Teachers play an important role in the academic performance and the growing up of children. Many studies (e.g. Azubuike & Oko, 2016; Joshua & Lang, 2004; Corcoran, Evans, & Schwab, 2004) have reported a significant impact of teacher motivation on students' ac-

---

1 biljana.mirkovic@ff.unibl.org

Особине личности модела Великих пет као детерминанте мотива постигнућа наставника

Биљана Мирковић

Катедра за психологију, Филозофски факултет, Универзитет у Бањој Луци,
Бања Лука, Босна и Херцеговина

Ивана Зечевић

Катедра за психологију, Филозофски факултет, Универзитет у Бањој Луци,
Бања Лука, Босна и Херцеговина

Нела Маринковић

Катедра за психологију, Филозофски факултет, Универзитет у Бањој Луци,
Бања Лука, Босна и Херцеговина

Апстракт Бројне студије су показале да мотивисани наставници улажу више напора како би на најпожељнији и позитивнији начин утицали на понашање својих ученика и пренијели им потребна знања. Циљ ове студије био је утврди да ли димензије личности модела Великих пет детерминишу мотив постигнућа наставника на послу. Узорак су чинила 732 наставника (75,4% жене) из 25 основних школа у Босни и Херцеговини. Коришћени су Упитник задовољства послом, Инвентар Великих пет и Скала мотива постигнућа. Резултати регресионе анализе показују да особине личности модела Великих пет објашњавају 31% варијансе укупног скорa мотива постигнућа. Када су у питању компоненти мотива постигнућа, особине објашњавају 8% варијансе такмичења са другим људима, 49% варијансе истрајности у постизању циља, 34% варијансе постигнућа циља као извор задовољства и 18% варијансе оријентације ка планирању. Савесност је најснажнији предиктор свих компоненти мотива постигнућа и укупног скорa мотива постигнућа. Експроверзност и ошвореност су значајни позитивни предиктори компоненти: такмичење с другим људима, истрајност у постизању циља, постизање циља као извор задовољства, те укупног скорa мотива постигнућа. Коначно, добијени резултати показују да мотив постигнућа наставника има значајно персонaлно поријекло.

Кључне речи: наставници, мотив постигнућа, особине личности.

Качества личности модели Большой Пятерки как детерминанты мотивов достижения учителей

Биљана Миркович

Кафедра психологији, Филозофски факултет, Универзитет в Баниа-Луке,
Баниа-Лука, Боснија и Герцеговина

Ивана Зечевић

Кафедра психологији, Филозофски факултет, Универзитет в Баниа-Луке,
Баниа-Лука, Боснија и Герцеговина

Нела Маринкович

Кафедра психологији, Филозофски факултет, Универзитет в Баниа-Луке,
Баниа-Лука, Боснија и Герцеговина

Резюме Многочисленные исследования показали, что мотивированные учителя прилагают больше усилий, чтобы влиять на поведение учеников наиболее желательным и положительным образом и передавать им необходимые знания. Данное исследование проведено с целью, чтобы показать, определяют ли личностные параметры модели Большой пятерки мотив достижения учителей на работе. Исследование проведено на примере 732 учителей (75,4% женщин) из 25 начальных школ Боснии и Герцеговины. Использовались Анкета удовлетворенности работой, Инвентарь Большой пятерки и Шкала мотивации достижений. Результаты регрессионного анализа показывают, что личностные черты модели «большой пятерки» объясняют 31% дисперсии в общей оценке мотива достижения. Когда дело доходит до компонентов мотивов достижения, качества личности объясняют 8% дисперсии соревнования с другими людьми, 49% дисперсии настойчивости в достижении цели, 34% дисперсии достижения цели как источника удовлетворения и 18% дисперсии ориентации на планирование. Добросовестность - самый сильный предиктор всех компонентов мотива достижения и общей оценки мотива достижения. Экстраверсия и открытость являются важными положительными предикторами компонентов таких как: соревнование с другими, настойчивость в достижении цели, достижение цели как источника удовлетворения и общей оценки мотивов достижения. Полученные результаты показывают, что мотив достижения имеет существенное личностное происхождение.

Ключевые слова: учителя, мотив достижения, личностные качества.

Утицај пандемије вируса корона на образовање

Саша Степановић¹

Висока школа социјалног рада, Београд, Србија

Апстракт Пандемија вируса корона 2019/20. утицала је на образовне системе широм света, што је довело до масовног затварања школа и факултета. Од 3. априла 2020. године преко 1,7 милијарди ученика и студентата претрпело је да похађа образовне институције због њиховог затварања које је било последица одбране од вируса Covid 19. Преко 180 држава је спровело затварање образовних институција на простору целе државе што је утицало на 97% светске популације ученика. Затварање школа не утиче само на ученике, студенте, наставнике и породице, већ има и шире економске и друштвене последице. Затварање школа као последица одговора на Covid 19 осветлило је различите друштвене и економске проблеме као што су: дигитално учење, бескућништво, недостатак хране, као и здравствена нега, деца, интернет, стицање и помоћ старима и особама с инвалидитетом. Утицај је био још тежи за децу са сметњама у развоју и њихове породице, јер је изазвао прекид образовања, проблеме са негом и брињавањем, као и последичне економске издације за породице које не могу да раде. Као одговор на затварање школа, Унеско је предложио спровођење програма образовања на даљину и отворених образовних ресурса и платформа које ће школе и наставници корисити како би били присутни сваком ученику и на тај начин ораничили прекид и ремећење образовања и наставе.

Кључне речи: образовање, Covid 19, пандемија, образовање на даљину, дигитално учење.

Увод

Кроз само неколико недеља вирус корона (Covid 19) је променио начин на који су до сада ученици били подучавани широм света. Те промене показују како би образовање могло да се промени набоље, али и нагоре на дуже стазе. Како се вирус корона брзински ширио преко Азије, Европе, Средњег истока и САД-а, државе су спровеле брзе и одлучне мере како би ублажиле развој пандемије у њеном пуном облику.

¹ salenono86@gmail.com

- UNESCO (2020e, February 19). *How is China ensuring learning when classes are disrupted by coronavirus?* Retrieved from <https://en.unesco.org/news/how-china-ensuring-learning-when-classes-are-disrupted-coronavirus>
- Vota, W. (2020, April 22). *10 Educational Technology Solutions for COVID-19 Out-of-School Children*. ICT works. Retrieved from <https://www.ictworks.org/educational-technology-solutions-covid19-response/#.Xo4udEAzaUk>
- Wong, Z. S. Y., Goldsman, D., & Tsui, K. L. (2016). Economic evaluation of individual school closure strategies: the Hong Kong 2009 H1N1 pandemic. *PloS one*, 11(1).
- World Economic Forum. (2020, March 30). *4 ways COVID-19 could change how we educate future generations*. Retrieved from <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/4-ways-covid-19-education-future-generations>

Примљено: 14.04.2020.

Коригована верзија примљена: 02.07.2020.

Прихваћено за штампу: 08.07.2020.

The Impact of the COVID-19 Pandemic on Education

Saša Stepanović

College of Social Work, Belgrade, Serbia

Abstract

The COVID-19 pandemic has affected education systems worldwide, leading to the mass closures of schools and universities. Since April 3, 2020, over 1.7 billion school and university students have stopped attending educational institutions due to their closure as part of efforts to stem the spread of the COVID-19 virus. Over 180 countries proceeded to close educational institutions across their territory, which has affected 97% of the global student population. Not only has the shutting down of schools impacted students, teachers and families, it has also had broader economic and social repercussions. The shutting down of schools as part of the response to COVID-19 has highlighted various social and economic problems such as digital learning, homelessness, food shortages, as well as health care, child care, the internet, housing, and the care of elderly and disabled persons. The impact has been even more severe on children with developmental disabilities and their families, since it has led to an interruption of education and to care provision difficulties, and therefore also to additional expenses for families prevented from working. As a response to the closing of schools, UNESCO has proposed the implementation of distance education programs and open educational resources and platforms which could be used by schools and teachers so as to be accessible to every student, thus limiting the interruption and disruption of teaching and education.

Keywords: education, COVID-19, pandemic, distance education, digital learning.

Влияние пандемии Коронавируса на образование

Саша Степанович

Высшая школа социальной работы, Белград, Сербия

Резюме Пандемия коронавируса 2019-20 гг. затронула системы образования по всему миру, что привело к массовому закрытию школ и факультетов. По состоянию на 3 апреля 2020 года более 1,7 миллиарда учеников и студентов прекратили посещать учебные заведения из-за их закрытия в результате защиты от вируса COVID-19. Более 180 стран закрыли учебные заведения по всей стране, что затронуло 97% учащихся в мире. Закрытие школ не только влияет на учеников, студентов, учителей и семьи, но также имеет более широкие экономические и социальные последствия. Закрытие школ в результате реакции на COVID-19 пролило свет на различные социальные и экономические проблемы, такие как: цифровое обучение, бездомность, нехватка еды, а также здравоохранение, уход за детьми, Интернет, жилье и помощь пожилым людям и людям с ограниченными возможностями. Воздействие было еще более серьезным для детей с ограниченными возможностями и их семей, поскольку оно вызвало отсев, проблемы с уходом, а также соответствующие экономические расходы для семей, не способных работать. В ответ на закрытие школ ЮНЕСКО предложила реализовать программы дистанционного обучения и открытые образовательных ресурсов и платформ, которые школы и учителя должны сделать доступным каждому учащемуся и, таким образом, ограничить перемены и нарушения в образовании и обучении.

Ключевые слова: образование, COVID-19, пандемия, дистанционное образование, цифровое обучение.

Учионица и друге платформе: методика на прекретници наставе мађарског језика и књижевности

Харгита Хорват Футо¹

Одсек за хунгарологију, Филозофски факултет,
Универзитет у Новом Саду, Нови Сад, Србија

Ева Хожа

Учитељски факултет на мађарском наставном језику у Суботици,
Одсек за хунгарологију, Филозофски факултет,
Универзитет у Новом Саду, Нови Сад, Србија

Апстракт *Студија се бави актуелним питањима наставе мађарске књижевности и језика, њеним дилемама и проблемима, с аспекта практичних потреба студентима четврте године основних и мастер студија Одсека за хунгарологију у Новом Саду и значења ових питања за методичку наставу мађарског језика и књижевности. На Одсеку се образовање наставника мађарског језика одвија 60 година. За то време, као и последњих 20 година од када водимо курсеве методике на Одсеку, у настави књижевности догодила се промена парадигми, а нова ера науке о књижевности преобликовала је и методу наставе књижевности. Слична промена парадигми догодила се и у настави језика. Тако је, на пример, изв. нова мађарска граматика донела значајне промене на плану наставе синтаксе, истовремено је у први план избила теоретска настава прамајике, семантике, рејорике и шексологије. На све то долазе још и промене наставе проистекле из савремених дидактичких сазнања, примена ИКТ-а и промена улоге наставника. Ова студија фокусирана је на досадашњи рад методичара и на активности радионице Одсека за хунгарологију у Новом Саду и дискурзивне проблеме наставе мањинског мајерњеј језика, као и на то у којој мери је реализовано дидактичко-методичко образовање студентима током ситуације с пандемијом, у недостигању школске праксе.*

Кључне речи: *настава мађарског језика и књижевности, промена парадигми у науци и методици, хоспитовање, радионица Одсека за хунгарологију, учење на даљину.*

---

1 horvathfuto@ff.uns.ac.rs

The Classroom and Other Platforms: Teaching Methods at the Turning Point of Hungarian Language and Literature Instruction

Hargita Horvat Futo

Department of Hungarian Studies, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad,
Novi Sad, Serbia

Eva Hoža

Hungarian Language Teacher Training Faculty, Subotica
Department of Hungarian Studies, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad,
Novi Sad, Serbia

Abstract

The study presented in this paper looks at current issues concerning the teaching of Hungarian literature and language and its attendant dilemmas and problems from the aspect of the practical needs of final year undergraduate students and master's students at the Department of Hungarian Studies in Novi Sad, and also considers the significance of these issues for the methods of Hungarian language and literature instruction. The Department has been educating Hungarian language teachers for sixty years. In that time, including the past twenty years that we have been teaching teaching methods at the Department, a paradigm shift has occurred in the teaching of literature, and a new era of literature studies has also reshaped the methods of literature instruction. A similar paradigm shift has occurred in language teaching. Thus, for instance, the so-called new Hungarian grammar has introduced significant changes to the teaching of syntax, while at the same time theoretical teaching of pragmatics, semantics, rhetoric and textual studies has been foregrounded. Moreover, there have been changes stemming from contemporary didactic ideas, the implementation of ICT, and the changing role of the teacher. The study focuses on the work of teaching specialists to date and on the activities of the workshop at the Department of Hungarian Studies in Novi Sad and the discursive challenges of teaching a minority first language. It also examines the extent to which students have received training in didactics and teaching methods during the current pandemic, without the possibility of observation and teaching practice in schools.

Keywords: *Hungarian language and literature instruction, paradigm shift in teaching theory and teaching methods, classroom observation and teaching practice, Department of Hungarian Studies workshop, distance learning.*

Класс и другие платформы: методика на поворотном этапе преподавания венгерского языка и литературы

Харгита Хорват Футо

Кафедра венгерологии, Философский факультет, Университет в Нови-Саде,
Нови-Сад, Сербия

Эва Хожа

Педагогический факультет на венгерском языке обучения в Суботице,
Кафедра венгерологии, Философский факультет, Университет в Нови-Саде,
Нови-Сад, Сербия

Резюме

В исследовании рассматриваются актуальные вопросы преподавания венгерской литературы и языка, его дилеммы и проблемы, с точки зрения практических потребностей студентов четвертого курса базового и магистерского обучения на Кафедре венгерологии в Нови-Саде и значение этих вопросов для методики преподавания венгерского языка и литературы. Подготовка учителей венгерского языка ведется на кафедре уже 60 лет. За это время, как и в последние 20 лет с тех пор, как преподаются методические курсы на кафедре, произошла смена парадигмы в преподавании литературы, и новая эра в литературоведении изменила методы преподавания литературы. Аналогичный сдвиг парадигмы произошел в обучении языку. Так, например, так называемая новая венгерская грамматика внесла существенные изменения в сферу обучения синтаксису, в то же время на первый план вышло теоретическое преподавание прагматики, семантики, риторики и текстологии. Вдобавок ко всему, в обучении также происходят изменения, связанные с современными дидактическими знаниями, применением ИКТ и изменениями роли учителей. В данном исследовании основное внимание уделяется работе методистов и деятельности мастерской Кафедры венгерологии в Нови-Саде и дискурсивным проблемам преподавания родного языка меньшинств, а также степени реализации дидактико-методического обучения студентов во время пандемической ситуации, без школьной практики.

Ключевые слова: обучение венгерскому языку и литературе, смена парадигмы в науке и методике, учебная практика, мастерская Кафедры венгерологии, дистанционное обучение.

Карактеристике читања и правописа код деце са дисграфичним рукописом¹

Славица Голубовић

Одељење за логопедију, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију,
Универзитет у Београду, Београд, Србија

Невена Јечменица²

Одељење за логопедију, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију,
Универзитет у Београду, Београд, Србија

Маријана Панић

Институт за експерименталну фонетику и патологију говора, Београд, Србија
Центар за унапређење животних активности, Београд, Србија

Владица Жикић

Институт за експерименталну фонетику и патологију говора, Београд, Србија
Центар за унапређење животних активности, Београд, Србија

Апстракт

Циљ овог истраживања је анализа карактеристика читања и правописног нивоа рукописа код деце са дисграфичним рукописом и деце типичног развоја млађе школске узраста. Истраживани узорак обухватио је 94 деце III и IV разреда основне школе. За процену дисграфичности рукописа коришћен је тест за процену дисграфичности рукописа, док је анализа правописног нивоа рукописа подразумевала процену учесћалости и типа правописних грешака. У другој фази истраживања примењен је широдимензионални тест читања. Према резултатима истраживања, утврђена је укупна учесћалост појаве дисграфичног рукописа код 13,8% деце и присусство веће процене дисграфичног рукописа код дечака (69,1%) у односу на девојчице (30,9%). У групи деце са дисграфичним рукописом, 53,8% деце је сврстано у категорију „графомоторне дисграфије“, док је 46,2% деце сврстано у категорију „језичке дисграфије“.

Резултати истраживања су показали да међу децом треће и четвртог разреда нема статистички значајних разлика у примени ортографских правила на свим задацима писања ($t=1,33$; $df=11$; $p=0,17$). Деца са дисграфичним рукописом су остварила лошији резултат у свим задацима писања, у односу на децу типичног развоја. Поређењем постојећих деце са дисграфичним рукописом и деце типичног развоја нису утврђене статистички значајне разлике на задацима брзине читања ($t=1,10$; $df=18$; $p=0,32$), броја грешака ($t=0,73$; $df=21$; $p=0,46$) и разумевања прочитаног материјала ($t=0,66$; $df=14$; $p=0,51$). Повећање свесности о аспектима писања и читања на којима се могу јавити смешње, али и онима који представљају развојне снаге дејства, заједно

1 Рад је проистекао из пројекта ИО 178027 (2011–) чију реализацију финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

2 nevenajecemenica88@gmail.com

The Characteristics of Reading and Orthography in Children with Dysgraphic Handwriting

Slavica Golubović

Department of Speech-Language Pathology, Faculty of Special Education and Rehabilitation,
University of Belgrade, Belgrade, Serbia

Nevena Ječmenica

Department of Speech-Language Pathology, Faculty of Special Education and Rehabilitation,
University of Belgrade, Belgrade, Serbia

Marijana Panić

Institute for Experimental Phonetics and Speech Pathology, Belgrade, Serbia
Life Activities Advancement Center, Belgrade, Serbia

Vladica Žikić

Institute for Experimental Phonetics and Speech Pathology, Belgrade, Serbia
Life Activities Advancement Center, Belgrade, Serbia

Abstract

The aim of this study was to analyze the characteristics of reading and the orthographic level of handwriting in children with dysgraphic handwriting and children with typical development in the early grades of primary school. The research sample consisted of 94 children in the 3rd and 4th grades of primary school. The Handwriting Dysgraphia Assessment Test was used to assess the level of handwriting dysgraphia, while the analysis of the orthographic level of handwriting involved the assessment of the frequency and type of orthographic errors. The Three-Dimensional Reading Test was used in the second stage of research. Findings show the overall prevalence of handwriting dysgraphia in 13.8% of children, and a greater prevalence in boys (69.1%) relative to girls (30.9%). In the group of children with dysgraphic handwriting, 53.8% were categorized as having «graphomotor dysgraphia», while 46.2% were categorized as having «language dysgraphia».

The study results suggest that there are no statistically significant differences between 3rd and 4th grade students in the application of orthographic rules to all writing tasks ($t=1,33$; $df=11$; $p=0,17$). Children with dysgraphic handwriting achieved poorer results on all writing tasks relative to children with typical development. A comparison of results of children with dysgraphic handwriting and children with typical development did not reveal statistically significant differences in reading speed tasks ($t=1,10$; $df=18$; $p=0,32$), number of mistakes ($t=0,73$; $df=21$; $p=0,46$), and reading comprehension ($t=0,66$; $df=14$; $p=0,51$). Increasing awareness of aspects of writing and reading where difficulties may occur, but also of aspects that represent children's developmental strengths, along with an effective assessment of language and cognitive abilities, would significantly improve the quality of the teaching process.

Keywords: reading and writing, dysgraphic handwriting, orthographic rules, age differences.

Особенности чтения и орфографии у детей с дисграфическим почерком

Славица Голубович

Кафедра логопедии, Факультет специального образования и реабилитации,
Университет в Белграде, Белград, Сербия

Невена Ечменица

Кафедра логопедии, Факультет специального образования и реабилитации,
Университет в Белграде, Белград, Сербия

Марияна Панич

Институт экспериментальной фонетики и патологии речи, Белград,
Сербия Центр улучшения жизненных активностей, Белград, Сербия

Владица Жикич

Институт экспериментальной фонетики и патологии речи, Белград,
Сербия Центр улучшения жизненных активностей, Белград, Сербия

Резюме Целью исследования является анализ особенностей чтения и уровня орфографии почерка у детей с дисграфическим почерком и у детей типичного развития младшего школьного возраста. Исследование проведено на примере 94 учеников III и IV классов начальной школы. Для оценки дисграфии почерка был использован Тест для оценки дисграфии почерка, а анализ орфографического уровня почерка включал оценку частоты и типа орфографических ошибок. На втором этапе исследования применялся Тест на трехмерное чтение. Согласно результатам исследования, общая частота встречаемости дисграфического почерка определена у 13,8% детей и наличие более высокого процента дисграфического почерка у мальчиков (69,1%) по сравнению с девочками (30,9%). В группе детей с дисграфией почерка 53,8% детей были отнесены к категории «графомоторная дисграфия», а 46,2% детей были отнесены к категории «лингвистическая дисграфия». Результаты исследования показали, что нет статистически значимых различий в применении правил орфографии на всех задачах письма среди детей третьего и четвертого классов ($t = 1,33; df = 11; p = 0,17$). Дети с дисграфическим почерком хуже справлялись со всеми задачами письма, по сравнению с детьми типичного развития. При сравнении достижений детей с дисграфическим почерком и детей типичного развития статистически значимых различий не обнаружено в заданиях на скорость чтения ($t = 1,10; df = 18; p = 0,32$), количество ошибок ($t = 0,73; df = 21; p = 0,46$) и понимание прочитанного ($t = 0,66; df = 14; p = 0,51$). Повышение осведомленности об аспектах письма и чтения, которые могут быть нарушены, а также об аспектах развития ребенка, вместе с эффективной оценкой языковых и когнитивных способностей могло бы значительно улучшить качество учебного процесса.

Ключевые слова: чтение и письмо, дисграфический почерк, орфографические правила, возрастные различия.

Приказ књиге: Уџбеник: стара тема пред изазовима савременог доба

Аутори:

Ана Пешикан и Јелена Стевановић, Година издања: 2019.

Издавач:

Институт за педагошка истраживања,
Београд, Србија

Уџбеник, као основно наставно средство из којег се ученици генерацијама упознају најважније садржаје различитих области васколиког људског знања, веома је значајан предмет изучавања наука о образовању. У издању Института за педагошка истраживања из Београда објављен је 2019. зборник радова „Уџбеник: стара тема пред изазовима савременог доба“, чије су уреднице Ана Пешикан и Јелена Стевановић. Овај зборник од 263 стране састоји се од предговора, дванаест поглавља различитих аутора, сиреџа радова на енглеском језику, бележака о ауторима и индекса аутора.

У раду Ивана Ивића „Штампани и дигитални уџбеник“, аутор се пита у којој мери дигитални, наспрот штампаном уџбенику, има потенцијала да допринесе остваривању образовних постигнућа и указује се да је сама природа медија битна, те да коришћење уџбеника у електронском облику носи ризике од тежег разумевања, памћења и мисаоног активирања читаоца. Аутор износи претпоставку да се образовни циљеви многих предмета тешко могу остварити дигиталним уџбеницима.

У раду „Сто осамдесет година продукције уџбеника у Србији“, Александра Илић Рајковић ток развоја продукције уџбеника у Србији сагледава из перспективе херменеутике и критичке теорије. Уџбеници носе значење носиоца сигурног, провереног знања, најрелевантнијег у датој области; ипак, кроз одабир садржаја и начин њиховог презентовања огледају се утицаји разних интересних група, а промене државне политике утичу на схватање улоге уџбеника. Либерализација тржишта уџбеника донела је нове проблеме – заштите породичног буџета, питања транспарентности избора уџбеника и ризика од корупције.

Значај квалитетног подвлачења текста, дописивања на маргину и других начина ступања у интеракцију са текстом наглашава се у тексту Слободанке Антић „Ученик и уџбеник: интеракција у процесу наставе и учења“. Ауторка наводи да тек сваки десети ученик седмог разреда успешно издваја битне секвенце текста подвлачењем, чиме тек подвлачење постаје заиста сврсисходно, а као једно од објашњења наводи недо-